

Прегледни рад

УДК: 338.483.12:069(497.11 Београд); 005.52:338.483.12

Београдски музеји у функцији туризма

Љубица Владушић^{1*}, Бојан Ћирић²

¹ Доба факултет за примењене пословне и друштвене студије Марибор

² Хотел Србија А.Д.

Сажетак: Туризам и култура представљају комплементарне гране које заједничким деловањем долазе до остварења свог циља, повећање броја туриста - учесника у културном туризму, што се једним делом може реализовати приликом посета музејима. Од свих градова у Србији Београд има највећи број музеја. У овом раду ће бити разматрани музеји у функцији туризма, са посебним освртом на Народни музеј, који је најстарији, и Музеј Историје Југославије, који је најпосећенији музеј у Србији, као и на манифестацију „Ноћ музеја“. Значај овог рада се огледа у дефинисању лимитирајућих фактора које треба преокренути како би музеји повећали свој утицај у туристичкој понуди града, као и у истицању низа чинилаца који могу позитивно утицати на остваривање тог циља. Током писања рада коришћена је вишекритеријумска анализа музеја у Београду, како би се истакли позитивни и негативни аспекти пословања ових установа, а затим применом синтетичком поступка интегрисала кључна сазнања и дефинисао будући смер развоја. Такође, коришћени су статистички и компаративни метод, где је приказана анализа посећености београдских музеја и извршено поређење појединих музеја ради добијања целокупне слике о београдским музејима у функцији туризма.

Кључне речи: музеологија, манифестација „Ноћ музеја“, Народни музеј, музеј историје Југославије

JEL класификација: L83, Z11

The role of Belgrade museums in tourism

Abstract: Using mutual efforts, tourism and culture as complementary branches can accomplish their goal - an increased number of tourists taking part in cultural tourism, which can be partly achieved by visiting museums. Of all the cities in Serbia, Belgrade has the largest number of museums. In this paper, museums are observed as a part of the cultural offer in Belgrade, with special reference to the National Museum as the oldest one, the Museum of the History of Yugoslavia as the most visited museum in Serbia, and the tourist manifestation of the Night of Museums. The importance of this paper is in defining the limiting factors that should be used in favour of increasing the influence of museums' on the Belgrade tourism offer, as well as highlighting a number of factors that can positively affect the achievement of this goal. To point out the positive and negative aspects of the performance in all three institutions, multi-criteria analysis of the museums in Belgrade was used. The key findings are integrated and the future direction of development is defined by using the process of synthesis. Furthermore, statistical and comparative methods are used in the analysis of the number of visits to Belgrade

* ljubicavladusic@yahoo.com

museums and comparisons of some of the museums are made in order to obtain the overall picture of the place the Belgrade museums have in tourism.

Key words: museology, Night of Museums, the National Museum, the Museum of Yugoslav History

JEL classification: L83, Z11

1. Увод

Музеји представљају значајан вид туристичких мотива. Посета овим културним установама постаје и у нашој земљи саставни део готово сваког програмски организованог туризма. По Ривијеру „музеј је стална институција, непрофитна, у служби друштва и његовог развоја, отворена за публику“ (Ривијер Ж., 1989). Према Кривошејеву (2015) „музеји представљају трезоре и ризнице непролазних друштвених вредности, а изношењем пред јавност тих вредности њихова примарна заштитарска улога се додатно проширује на ширу културолошку и образовну сферу, као и на сферу формирања и очувања идентитета. “У њој се спроводе истраживања материјалних сведочанстава о човеку и његовом окружењу, она прикупља та сведочанства, чува их, чини доступним и пре свега излаже ради проучавања, образовања и уживања.

Музеологија је наука о музејима у најопштијем значењу и представља „младу“ научну дисциплину јер се развија мање од једног века. Она обухвата све врсте и облике музеја, као и све аспекте под којима се музеј посматра. Иако је музеологија нова научна дисциплина, предмет њеног изучавања има веома дубоке корене. По Ж. Ривијеру музеологија „проучава историју и улогу музеја у друштву, посебне облике истраживања и физичку конзервацију, презентацију, анимацију и дифузију, организацију и функционисање, нову и прилагођену архитектуру, одабране или признате локалитете, типологију и деонтологију.“ (Ривијер Ж., 1989). Жорж Анри Ривијер је имао велики допринос у оснивању ИКОМ-а, Међународног савета за музеје који је основан у надлежности УНЕСКА (Гоб А., 2009). Југославија се ИКОМ-у придружила 1951. године оснивањем свог националног комитета, који од 1959. године постаје Савез музејских друштава Југославије. У периоду од 1948. до 1965. године под окриљем поменутог савеза излазио је часопис „Музеји“ (Кривошејев В., 2011). Музејско друштво Србије основано је 2001. године и представља професионално удружење грађана из области заштите културних добара које штити интересе музејске делатности (Бесермењи С. и др., 2011). ИКОМ је формулисао и етички кодекс за музеје 1986. године (Прњат Д., 2012). Према овом кодексу „ниједан предмет или примерак не треба набавити куповином, поклоном, разменом или као легат, уколико музеј који стиче предмет није задовољан постојећим доказом о праву власништва. Доказ о законитом власништву у земљи није нужно и исправа о власништву.“ (Етички кодекс за музеје, 2007, цитирано у: Прњат Д., 2012).

2. Манифестациони туризам – манифестација “Ноћ музеја”

У оквиру културног туризма „манифестациони туризам је једна од најзначајнијих форми културног туризма и многе дестинације све чешће обогаћују своју туристичку понуду различитим фестивалима, карневалима и сајамским приредбама“ (Хацић О., 2005, цитирано у: Бјељак Ж, Ђурчић, Н., 2008). Као део

туристичке понуде манифестације могу знатно повећати приходе од туризма на националном и локалном нивоу, смањујући својим деловањем сезонски утицај. (Вићентијевић Д., 2015). „Ноћ музеја“ представља једну од укупно 2426 манифестација у Србији (Бјељац Ж., 2010).

Ноћ музеја представља манифестацију која спаја музеје у различитим градовима и државама додељујући им исту тему на основу које они сами праве изложбе које ће бити представљене посетиоцима последње суботе маја и чија ће врата бити отворена до дубоко у ноћ. Европску „Ноћ музеја“ је основало француско министарство културе и комуникација 2005. године. Основна идеја за настанак ове манифестације била је да се посетиоцима пружи бесплатан улаз у музеје током ноћи. Спонзори манифестације су и Савет Европе, као и УНЕСКО. У Србији се ова манифестација такође одржава од 2005. године и до сада се у организацији ове манифестације укључило 68 градова наше земље. Од 2011. године ИКОМ је постао један од покровитеља манифестације.

Године 2013.-е, светски дан музеја и „Ноћ музеја“ су се поклопили. Светски дан музеја обележава се од 18. маја 1977. године, у циљу унапређења свести о важности музеја за развој друштва. Тему за манифестацију одређује ИКОМ. Тема за „Ноћ музеја“ која ће бити одржана око 18.5.2016. је „ Музеји и културни предео“. Током 2015. године манифестација „Ноћ музеја“ је одржана у 145 земаља са око 35.000 музеја. (www.network.icom.museum).

Табела 1: Број посетилаца музеја Београда и Србије током манифестације „Ноћ музеја“

Година	Београд	Србија
2005. I/II	20.000/70.000	20.000/70.000
2006.	160.000	160.000
2007.	240.000	320.000
2008.	300.000	450.000
2009.	300.000	500.000
2010.	250.000	450.000
2011.	280.000	450.000
2012.	220.000	400.000
2013.	190.000	360.000
2014.	250.000	450.000

Извор: (www.nocmuzeja.rs)

У Србији су прве три манифестације одржане само на територији Београда када је укупно забележено 250.000 посетилаца. Највећу посећеност музеји у Београду остварили су током 2008. и 2009. године, док је на нивоу целе Србије најпосећенија била 2009. година. У периоду од 2010.–2013. године, десило се осетан пад у броју посетилаца у Београду у односу на претходни период, док је на територији целе Србије број посетилаца у много блажем паду него на територији Београда. (www.nocmuzeja.rs).

Ноћ музеја представља веома значајну манифестацију која је део туристичке понуде града Београда и током које се отварају врата скоро свих музеја и где се са једном картом може обићи сваки музеј који је у склопу поменуте манифестације. Предност ове манифестације представља то што музеји и галерије за манифестацију припремају специјалне поставке и изложбе, тако да посетиоци могу да виде неке уметнине и дела која нису тако често излагана (Палата Србија, кућа Ђорђа Вајферта), а која имају уметничку или историјску вредност и могли би да

постану део свакодневне музејске понуде града Београда.

Ова манифестација привлачи велики број посетилаца, али је приметно смањење њиховог броја у односу на претходне године. Разлог вероватно лежи у засићености посетилаца, углавном истих поставки из године у годину и недовољној креативности у осмишљавању интерактивних изложби прилагођених модерном посетиоцу. Такође, једна од замерки је и кратко време трајања саме манифестације. У временском интервалу од 8 сати, колико манифестација траје, не може се обићи велики број музеја. Разлози за то су велике гужве које се стварају на самим улазима и лоша повезаност између самих објеката. На крају долази до тога да посетиоци већи део ове манифестације проведу у редовима и транспорту у односу на време које проведу у самим објектима. Неке могућности за решавање ових проблема биле би увођење посебних градских линија које би превозиле посетиоце манифестације од једне до друге музејске зоне, као и да се са улазницом за „Ноћ музеја” наредног дана могу обићи још неки музеји, као што за то имамо примере у иностранству.

3. Музеји у Београду

Први пут реч музеј се користи у Србији 1837. године, када је барон Хедер поклатио збирку минерала кнезу Милошу „за његов музеј у Крагујевцу“ (Јовановић М., 1994). Ове збирке су 1841. године пренете у београдски Лицеј, да би 1844. године Јован Стерија Поповић основао Народни музеј, најстарију и најзначајнију музејску установу у Србији. У периоду 1844–1945. године у Србији је било 23 музеја од којих је 10 било у Београду. А до 1959. године у Србији се повећао број музеја на 86, од чега је на територији главног града било 24 (Кривошејев В., 2011). У Београду је до 1900. године основано 5 музеја, док је највећи број музеја (31) отворен у периоду од 1946-1990. (Републички завод за статистику и Завод за проучавање културног развитака, 2015).

Од укупно 144 музеја у Србији, у Београду се налази 47 музеја. (Статистички годишњак републике Србије, 2015). Они се могу поделити на комплексне и специјалне. Специјални су подељени у следеће категорије: друштвено-историјски музеји, економско-технички и природњачки и уметнички музеји. Укупан број посетилаца у београдским музејима је износио 1.554.000 током 2012. године, док је у 2013. години број посетиоца музеја скоро дупло опао на 797.000, што се наставило и у 2014. години са 737.000 посетилаца (www.stat.gov.rs). Сваки музеј је у 2012. године у просеку посетило 38.850 лица, што је веома скромна посета. Али то и није толико изненађење имајући у обзир да је само 36% од укупне популације у Србији у 2012. години посетило неки од музеја. У 2012. години од укупне популације Србије 39,1% није било ниједном у музеју, преко четири пута било је 20,9%, а преко 10 пута само 2,2% становништва (Јокић Б., Жежељ И., 2013). Ови подаци се објашњавају тренутним лошим материјалним стањем становника, недовољно развијеном културом посета музејских установа и лошим стањем у самим објектима. Да би се то променило, неопходно је извршити рестаурацију и конзервацију музеја, увести нове садржаје у презентовању дела (као што је урађено у Конаку Кнегиње Љубице са монодрамом „На кафи код Кнегиње Љубице“), као и организовати бољу промоцију музеја (промоција путем медија и друштвених мрежа, као и у образовним институцијама) како би се људи информисали о тренутним и сталним изложбама и како би се опет створила навика људи да обилазе музеје.

Према подацима преузетих из музеја, два најпосећенија музеја у Београду су Музеј историје Југославије и Народни музеј. Са тим што се подаци о броју посетилаца Народног музеја односе на све објекте и музеје у његовом саставу, као и на све гостујуће изложбе у земљи и иностранству. За разлику од тога, мора бити напоменуто да су током манифестације „Ноћ музеја“ најпосећенији музеји Војни музеј и Етнографски музеј.

Народни музеј је најзначајнија и најстарија музејска установа у Србији. Основан је 1844. године од стране Јована Стерије Поповића, тадашњег начелника Министарства просвете. У музеју је приказан развој културе и уметности, претежно у Србији, од најстаријих времена до XVIII века, од када се тематика сужава на ликовну уметност – домаћу и страну. Сачињавају га одељења праисторије, антике, средњег века, нумизматичко-епиграфско, одељење новије југословенске уметности и одељење стране уметности. Народни музеј се налази у згради некадашње управе фондова од 1952. године. Зграда управе фондова је саграђена 1903. године, по пројекту Николе Несторовића и Андре Стевановића, на месту кафане „Дарданели“, која је била стециште познатих уметника тог периода (www.narodnimuzej.rs). До почетка Првог светског рата Народни музеј се знатно проширио и увећао. Током рата је бомбардован при чему је уништен велики број предмета. У периоду између два светска рата извршен је велики број истраживања на археолошким локалитетима Винча, Старчево, Плочник и Стоби одакле је у музеј донет велики број експоната. За време Другог светског рата зграда је оштећена, а првобитан изглед јој је враћен 1966. године (група аутора, 1990).

Народни музеј се првобитно налазио у згради капетан Мишиног здања, затим у конаку Кнегиње Љубице, па у Новом двору пре него што је премештен у зграду Управе фондова где се и данас налази. На главном улазу са главног градског трга, Трга републике, са леве и десне стране портала, изграђене су катуше од вештачког камена са портретима Јована Стерије Поповића и Михаила Валтеровића, рађене у бронзи које су дело вајара Ристе Стијовића. У саставу Народног музеја у Београду налази се више објеката и музеја. Поред главне зграде смештене на углу Трга републике и Васине улице, у саставу музеја налазе се Музеј Вука и Доситеја и Галерију фресака у Београду, Археолошки музеј Ђердап у Кладову и музеј Лепенски вир у Доњем Милановцу (Вујовић Б., 2003).

Табела 2: Посећеност Народног музеја 2009.–2014.

Година	Број посетилаца
2009.	191.547
2010.	205.235
2011.	187.323
2012.	155.063
2013.	152.228
2014.	123.904

Извор: (Подаци Народног музеја, 2015.)

Највише посетилаца Народни музеј је остварио 2010. године. Подаци у табели односе се на све објекте и музеје у саставу Народног музеја, као и на изложбе које су организоване у другим музејима и установама у Србији и иностранству у којима је Народни музеј гостовао са својим изложбама. Музеј је због реконструкције већ дуго затворен што се одразило на посећеност. Само је атријум Народног музеја отворен и ту се повремено одржавају изложбе. Такође мора бити напоменуто да највећи број посетилаца Народни музеј остварује изложбама у својој матичној згради, а на другом месту се број посетилаца односи на Музеј Лепенски Вир.

Музеј историје Југославије основан је 1996. године спајањем меморијалног центра Јосип Броз Тито и Музеја револуције народа и народности Југославије са преко 200.000 експоната који приказују југословенску историју током XX века са акцентом на живот и дело Јосипа Броза Тита. У саставу Музеја историје Југославије су: Музеј 25. мај, Стари музеј и Кућа цвећа (www.mij.rs).

Читав комплекс на Дедињу, где је неколико деценија била председникова резиденција уређен је као Меморијални центар „Јосип Броз Тито”. У склопу центра, поред Куће цвећа, су и зграда резиденције, билијарница, ловачка кућа, спомен збирка, Стари музеј, Музеј 4. јул 1941. године, Музеј 25. мај, архив Јосипа Броза Тита и пространи парк. Меморијални центар је основан да би се што више допринело очувању и неговању успомене на живот и дело Јосипа Броза Тита, али и да се што ширем кругу људи омогући да се упознају са његовом историјском улогом, као и са изузетном међународном активношћу у деценијама после Другог светског рата. Овде се чувају документи и предмети везани за Титов живот и рад, изузетно вредне музејске збирке, фототека и филмотека. Гроб председника Тита у Кући цвећа чувала је почасна стража гардијске јединице Југословенске народне армије 10 година. Његова сахрана 8. маја 1980. године била је јединствени светски скуп државника и политичара. Присуствовало је 209 делегација из 128 земаља. За време Титовог живота Кућа цвећа била је зимска башта и служила му је за одмор и рад. Подигнута је 1975. године (Јокић Г., 1986; група аутора 2009).

Табела 3: Посећеност Музеја Историје Југославије 2009.–2015.

Година	Број посетилаца
2009.	73.000
2010.	100.540
2011.	86.000
2012.	73.843
2013.	89.433
2014.	91.495
2015. до 15.11	82.206

Извор: (Подаци Музеја историје Југославије, 2015.)

Музеј историје Југославије је најпосећенији музеј Београда, што и не чуди, са обзиром на репутацију и велики удео странаца међу посетиоцима. Музеј према подацима из 2015. године дневно има у просеку око 300 посетилаца. И поред тога што је мало удаљенији од центра града, то не спречава туристе да га обиђу. Главну атракцију музеја представља већ поменута Кућа цвећа у којој је сахрањен Јосип Броз Тито. На годишњицу његове смрти 4. маја музеј оствари велики број посета, највише из суседних држава, чланица бивше Југославије.

Мисија овог музеја је развијање свих потенцијала овог комплекса са циљем да се истраживачким, уметничким и едукативним програмима покрену теме везане за живот и рад Јосипа Броза Тита, исте повежу са садашњим тренутком у Србији и региону, те нашом заједничком будућношћу у европском и интернационалном контексту (Рапајић З., 2008).

На територији Србије посећеност музеја у 2014. години је износила 1.850.000 посетилаца (www.strat.gov.rs), што значи да посећеност свих музеја у Србији износи свега 20,55% посећености Лувра, који је најпосећенији музеј на свету. У Србији је већина музејских објеката у државном власништву. Улагања у културне установе од стране државе су мала и само 15% музеја у Србији има прилаз омогућен особама са инвалидитетом, а 32% музеја у Србији има посебну службу за односе са јавношћу (Мартиновић Ј. и Јокић Б., 2009).

Осим што су улагања државе у културне установе недовољна, само пар музејских установа има дефинисане стратешке планове. Најслабију тачку музејских установа Србије представља њихов стручни кадар, као и недостатак тимског рада. Потребно је да се запослени додатно образују, да се усавршавају на пољима комуникације и реторике. Такође, постоји слаба сарадња између музеја и публике. Неопходно је да се уведу савремени облици презентовања (интерактивне изложбе, нови аудио-визуелни начини приказивања, реновирање унутрашњости музеја), као и да сваки музеј има службу за односе са јавношћу, а самим тим и да постоји маркетинг план (Мартиновић Д., 2011).

Један од добрих примера интерактивног презентовања у београдским музејима је монодрама „На кафи код кнегиње Љубице“ која се изводи у Конаку кнегиње Љубице и чијим се перформансом посетиоци на јединствен начин могу упознати са животом прве владарке ослобођене Србије. Овакав приступ излагања са једне стране обогаћује и употпуњује понуду овог музеја, где се посета више не састоји само од разгледања експоната, док са друге стране значајно приближава музеј својим посетиоцима, кроз боље разумевање изложених дела праћено адекватном причом. Интерактивне изложбе се не могу применити у свим музејима због саме тематике, али могуће је осавременити сам амбијент у којима се дела излажу применом разних аудио-визуелних елемената који ће на адекватан начин употпунити посету. Тако на пример у Војном музеју, сала где се излаже средњевековно оружје може бити преуређена тако да асоцира на унутрашњост дворца, док би у позадини свирала средњевековна музика и тако се створио привид времена када се то оружје активно користило. Војни музеј је атрактиван и због саме чињенице да је једини музеј тог типа на тлу бивше Југославије. Иако је традиционално заједно са Етнографским музејом најпосећенији музеј за време манифестације „Ноћ музеја“ то се није умногоме одразило на годишњу посету која према подацима добијеним из музеја износи у просеку око 24.000 посетилаца. Иако постоји и интересовање страних делегација које га посећују разлог за овако мали број посетилаца лежи у томе што је музеј под управом војске и што се за сваку активност мора тражити одобрење из министарства. Самим тим његова промоција није на оном нивоу на коме би требала да буде.

Да би се музеји приближили млађим генерацијама потребно је организовати различите радионице за најмлађе, где би на пример у оквиру Етнографског музеја биле организоване различите креативне радионице и ту би полазници учествовали у изради предмета народне радиности и слично, тако да би се на тај начин створиле навике посете музејима. Такав пример је Научни центар у оквиру Музеја науке и технике у Београду који је осмишљен тако да промовише учење кроз откривање, учествовање, експериментисање и непосредан контакт са научним изазовима. Интерактивни експонати приближавају феномене из области астрономије, математике, физике, биологије, психологије и логике на забаван начин и подстичу на размишљање и маштање ангажујући различита чула и способности. (www.muzejnt.rs)

Улога музеја у културном туризму Београда је у маргинализованом положају на шта утиче неколико фактора. Два највећа музеја у Београду (Народни музеј и Музеј Савремене уметности) су затворени због реновирања и не примају посетиоце (Народни музеј повремено организује изложбе у матичној згради). Већина музеја није реновирана више од 10 година, али и они који су реновирани и у којима су примењене савремене методе презентовања су као такви остали непознати за већину становништва. Тако је реконструкција Музеја науке и технике завршена почетком године и има капацитета да привуче велики број посетилаца, али због недовољне промоције и пропаганде то није тако (просек посетилаца по

години је око 12.000 - према подацима добијеним из Музеја науке и технике, 2013). Потребно је да се оствари већа медијска заступљеност музеја и да се постави више плаката и банера на прометним местима како би се туристи и локално становништво упознали са свим музејима који постоје у граду, као и са новим изложбама које се у њима одвијају. Такође, неопходно је успоставити бољу сарадњу између самих музеја, као и са Туристичком организацијом Београда и угоститељским објектима у циљу боље промоције. Потребно је направити посебне туристичке карте на којима би посебно били истакнути музејски објекти, као и појединачне флајере за сваки музеј који би били изложени у хотелима и туристичким инфо центрима. Увођење јединствене дневне карте за посете музејима би такође помогло у повећању броја посетилаца. Не сме се дозволити да посете музејима остану само на нивоу манифестације „Ноћ музеја“ већ се интересовање које посетиоци исказују за време манифестације треба пренети на дневне токове.

Као један од примера где треба да постоји много боља промоција сходно томе да је музејска збирка по величини и значају збирке међу првих пет у Европи, а међу десет у свету је Ваздухопловни музеј (Подаци добијени из Ваздухопловног музеја, 2013). Мора бити напоменуто да се Ваздухопловни музеј не финансира из буџета владе Републике Србије, већ првенствено од продатих карата што самим тим утиче на његову промоцију и пропаганду. Тако би увођење нових садржаја (симулација летења, као и могућност разгледања праве пилотске кабине) могло значајно повећати посећеност овог музеја, али потребно је прво обезбедити новчана средства како би се ове идеје могле реализовати. Такође, управа овог музеја би своју промоцију између осталог требало да базира на привлачењу путника који у Београду преседају и имају пар сати на располагању пре свог следећег лета.

У Србији има потенцијала за развој културног туризма, а самим тим и за побољшање положаја музеја, али ресурси који постоје нису претворени у осмишљене културно-туристичке производе. Постоје само појединачне иницијативе, али оне нису довољне и не могу довести до озбиљнијег развоја културног туризма. Да би се створили услови за ефективно и ефикасно ангажовање свих потенцијалних капацитета и ресурса, потребна је стратешка оријентација јавних органа управе на интерсекторску сарадњу, у оквиру које треба развијати дугорочне стратешке планове одрживог развоја. Материјално културно наслеђе није заштићено нити опремљено на адекватан начин да би могло бити део туристичке понуде. Предуслов одрживог развоја јесте обезбеђивање неопходних услова, међу којима су од посебног значаја финансирање и законодавство у области заштите и промоције културног наслеђа и образовање кадрова из области културног туризма. (Ђукић-Дојчиновић В., 2005; група аутора 2010).

У оквиру самих музеја потребно је извршити значајне промене како би се музејске поставке осавремениле и прилагодиле посетама домаћих и страних посетилаца. Неопходно је организовати посебне семинаре и едукације за запослене и кустосе, како би се начин излагања прилагодио савременом посетиоцу. Поред тога потребно је увести низ новитета који ће олакшати посету домаћим и страним туристима, као што су увођење аудио водича на различитом језицима, постављање вишејезичних табли, водичке туре које су прилагођене различитим групама посетилаца (различите туре за ђаке, студенте, мешане групе и слично), увођење нових поставки и излагање нових експоната праћење адекватним аудио и визуелним елементима (фотографија, слика, звук, мелодија, осветљење и слично). Да би се све претходно наведено реализовало неопходно је пуно времена и ентузијазма запослених и одговорних, како би музеји добили своје место у туристичкој понуди Београда које заслужују.

4. Закључак

Музејима у Београду недостаје инвентивности, интерсекторске сарадње и стратешких планова одрживог развоја. Не постоји стратегија за привлачење музејске публике као што не постоји ни музејски менаџмент. Такође и музејским изложбама у Србији недостаје инвентивност и иновативност, уз слабо коришћење нових технологија, те су, између осталог, музеји усмерени у правцу једног медија, било да је то слика или предмет. У свету, музеј постоји да би задовољио потребе публике, а код нас да би се сачували и конзервисали музејски експонати, јер се публика доживљава као додатна обавеза. О томе сведочи и радно време музеја. Ако неко пожели увече да посети неку изложбу, врата су затворена. Када анализирамо манифестацију „Ноћ музеја” долазимо до сазнања да постоји огромна заинтересованост публике за њих, али идентичне поставке већине музеја из године у годину довеле су до пада броја посетилаца. Такође, немотивисаност кустоса да своје знање на прави начин прикаже публици и да је тиме „позове” да поново дође у музеј, додатно умањује значај ових установа и утиче на посећеност.

У Србији не постоји јединствена стратегија за привлачење музејске публике, па је све по принципу *кога занима он ће и доћи*. Потребно је окренути се тржишту, музејском менаџменту који се труди да заинтересује публику и тиме оствари економску добит. Од београдских музеја једино се Музеј историје Југославије може похвалити бројем посетилаца, док остали музеји заостају далеко за њим. Музеји морају и међу собом да се уједине и да остваре сарадњу како би повећали заинтересованост публике за себе. Није довољна само манифестација „Ноћ музеја“ која привлачи велики број посетилаца да одржава „музејски живот“ на ногама током целе године.

Морају се развијати одређене професије, вештине и способности да би музеји у Србији могли да привуку нову публику. Музејски менаџмент треба да буде подједнако окренут и музејским експонатима и публици. Наши музеји су богати експонатима, али се мора привући публика која ће истовремено уживати у посети и учити.

Литература

1. Бесермењи С., Милић Н., Јовичић Д. (2011). Туристички значај музеја у Војводини. *Зборник радова – Географски факултет Универзитета у Београду* бр. 59, стр. 159
2. Бјељац Ж. (2010). Туристичке манифестације у Србији. Београд. Географски институт „Јован Цвијић“ Српска академија наука и уметности
3. Бјељац Ж., Ђурчић Н. (2008). *Књижевне манифестације у Србији као вид туристичке понуде. Гласник српског географског друштва* вол 88 (4), стр. 39
4. Вићентијевић Д. (2015). *Стање и перспективе развоја туристичког производа: Догађаји/Манифестације у Србији. Хит менаџмент* бр. 1/2015., стр. 12
5. Војска Србије (2015). *Војни музеј* преузето 22.06.2015. са www.muzej.mod.gov.rs
6. Вујовић, Б. (2003). *Београд у прошлости и садашњости*. Београд: „Драганић
7. Гоб, А., Друге, Н. (2009). *Музеологија - историја, развој и савремени изазови*. Београд: Народни музеј.

8. Група аутора (1990). *Музеји света, Народни музеј*. Београд: „Вук Караџић“.
9. Група аутора (2009). *Београдски музеји, туристички водич*. Београд: Туристичка организација Београда
10. Група аутора (2010). *Културне политике градова Србије. Културни ресурси градова*. Публикација. Завод за проучавање културног развитка
11. Ђукић Дојчиновић, В. (2005). *Културни туризам*. Београд: „Клио“
12. Етички кодекс за музеје, Сарајево и Београд 2007. члан 2.2 стр. 3.
13. Icom (2010). Преузето 22.06.2015. са www.network.icom.museum.
14. Јокић Б., Жежељ И. (2013). *Зашто посећеност ноћи музеја не предвиђа посећеност музеја током године – однос ставова и понашања*. *Култура* бр. 140, 454- 457
15. Јокић, Г. (1986). *Југославија споменици револуције*. Београд: „Слобода“
16. Јовановић, М. (1994). *Музеологија и заштита споменика културе*. Београд: Филозофски факултет.
17. Кривошејев В. (2015). *Музеји као примарне туристичке атракције у функцији општег развоја окружења*. *Хит менаџмент* бр. 1/2015., стр. 21
18. Кривошејев В. (2011). *Музејска политика у Србији: Настајање, криза и нови почетак*. *Култура* бр. 130, 292- 295.
19. Мартиновић Д. (2011). *Културна политика националних музеја у Србији*. *Култура* бр 130, 323- 327.
20. Мартиновић, Ј., Јокић, Б. (2009). *Музеји Србије - актуелно стање*. Београд. *Публикација: Завод за подучавање културног развитка* .
21. Музеј историје Југославије (2015). Преузето 22.06.2015. са www.mij.rs
22. Музеј науке и технике Београд (2015). Преузето 22.06.2015. са www.muzejnt.rs
23. Народни музеј Београд (2015). Преузето 22.06.2015. са www.narodnimuzej.rs
24. Ноћ музеја (2015). Преузето 22.06.2015. са www.nocmuzeja.rs
25. Прњат Д. (2012). *Музеји и етика присвајање прошлости*. *Култура* бр. 137, стр. 187.
26. Рапајић, З. (2008). *Београд без тајни*. Београд: „Адмирал“.
27. Републички завод за статистику (2010). Преузето 22.06.2015. www.stat.gov.rs
28. Републички завод за статистику (2015). *Статистички годишњак* стр. 388
29. Републички завод за статистику и Завод за проучавање културног развитка (2015). *Култура 2013*. Београд. стр 24-27
30. Riviere H. G. (1989). *La muséologie selon Georges Henri Rivière* . Paris: Dunod.
31. Хацић, О. (2005). *Културни туризам*. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет.

Примљено: 27.11.2015. Прихваћено: 30.11.2015.